

KÖNYV- ÉS FOLYÓIRAT SZEMLE

BARÁNY GERŐ: *Eszmények szerepe a nevelésben*. Magyar Pedagogia, 1930. 7—8. sz.

Az emberi lélek vágyódik és törekszik a tökéletesedésre. Ez a vágyódás a végtelen felé kötelessége minden egyes embernek, épúgy, mint a nemzetnek. A tökéletesedés egyik eszköze a nevelés. A gyermek a nemzet fejlődésének biztosítója. A nevelést ideálok kell hogy vezessék, áthassák. Amilyenek az ideálok, olyanok a kor, a nemzet, az egyén. Az emberiséget vezető ideálok korok szerint különbözők voltak, de mindezek között az erkölcsi eszmény a leghatalmasabb, a legnagyobb jelentőségű, mert az etikai törvények adnak értéket, értelmet az egész életnek. Ezeket az ideálokat megvalósítani a gyermeki lelkekben a legnagyobb művészet. Az erkölcsi nevelés által a jövő generációt méltóvá tesszük a boldogságra. *Kristóf Ilona.*

BICZO FERENC: *Pálffyné Gulácsy Irén*. A kaposvári egyesületi leányliceum 1929—30. évi értesítője. 6—28. l.

Az első önálló tanulmány, amely a kiváló erdélyi író nő munkásságát tárgyalja s írói érdemeit méltányolja. Sorra veszi valamennyi munkáját s behatóan elemzi őket. Legtöbb elismerést juttat a Péczely-díjjal kitüntetett *Fekete völgyek*-nek, amelyről azt állapítja meg, hogy a mohácsi csata négyszázéves évfordulójának legjelentékenyebb irodalmi emléke. *Sz.*

BUZA LÁSZLÓ: *A kisebbségek jogi helyzete*. Budapest, 1930. 8-r. 429 l. M. Tud. Akadémia kiadása.

E nagyszabású munka, amely méltó a magyarságot érdeklő kérdés fontosságához, annak a pályázatnak az eredménye, amelyet mindjárt a trianoni szerződés aláírása után a M. Tud. Akadémia tűzött ki a kisebbségi jog feldolgozására. Szerző, ki a szegedi egyetemen a nemzetközi jog tanára, alapvető munkát írt, amely a kérdést a következő öt fejezetben tárgyalja: 1. A kisebbségi jog fogalma, története és forrásai. 2. A kisebbségek jogi helyzete az állammal szemben. 3. A kisebbségi jogok védelme. 4. Kisebbségi ügyek a Nemzetek Szövetsége előtt. 5. A kisebbségi jog reformja. *M.*

CSÜRY BALINT: *A felé használata a Szamosháton*. Magyar Nyelv XXVII. 1931. 1—2. sz. 31—33. l.

Népnyelvünk egyik titokzatos szócskája a *felé* névutó. A rávonatkozó eddigi megállapítások kellő számú adatok hiánya miatt jóformán csak tapogatózásszámba mentek. Szerző a gyűjteménye alapján az eddiginél nagyobb világosságot derít e rejtélyes szó népnyelvi használatára. *Sz.*

EMLÉKKÖNYV NÉGYESSY LÁSZLÓ HETVENEDIK SZÜLETÉS-NAPJA ALKALMÁBÓL. Közrebocsátotta a Magyar Irodalomtörténeti Társaság. Budapest, 1931. 8-r. 213 l.

A Magyar Irodalomtörténeti Társaság most ünnepelte elnökének, Négyesy László egyetemi tanárnak, a nagynevű irodalomtudósnak hetvenedik születésnapját. A Társaság ebből az alkalomból *Pintér Jenő* szerkesztésében

gazdag tartalmú emlékkönyvet bocsátott közre. A tanulmányok címeinek felsorolása is tájékoztatást nyújt arról a minden mozzanatra kiterjedő gondosságról, mellyel az emlékkönyv munkatársai Négyesy László fél évszázadra terjedő munkásságát méltatták. *Horváth János* általánosan méltató sorai után *Gulyás Pál* egybeállítja Négyesy László életrajzának fontosabb adatait és munkáinak kimerítő címjegyzékét. Ezután következnek az egyes cikkek kisebb-nagyobb terjedelemben: *Alszegehy Zsolt*: Négyesy László irodalmi tanulmányai; *Badics Ferenc*: N. L. középiskolai tanári pályája; *Baros Gyula*: N. L. és a magyar közlélek; *Borbély István*: N. L. és XIX. századi irodalmunk; *Brisits Frigyes*: N. L. egrí évei; *Császár Elemér*: N. L., a kritikus; *Császár Ernő*: N. L. a tanárképzés szolgálatában; *Dézsai Lajos*: N. L. és XVI—XVII. századi irodalmunk; *Farkas Gyula*: N. L. külföldi kapcsolatai; *Gálos Rezső*: N. L. és XVIII. századi irodalmunk; *Hankiss János*: N. L., az egyetemi tanár; *Horváth Cyrill*: N. L. és a magyar verstudomány; *Kéky Lajos*: N. L. a Kisfaludy-Társaságban; *Kristóf György*: N. L. és őstörténelmi kutatásaink; *Morvay Győző*: N. L., a szónok; *Pap Károly*: N. L. és Beöthy Zsolt barátsága; *Pintér Jenő*: N. L. a Magyar Irodalomtörténeti Társaságban; *Pitroff Pál*: N. L., a pedagógus; *Sajó Sándor*: N. L. a Középiskolai Tanáregyesületben; *Sik Sándor*: N. L. és XX. századi irodalmunk; *Szász Károly*: N. L. akadémiai drámabírálati; *Szinnyei Ferenc*: N. L. és középkori irodalmunk; *Tolnai Vilmos*: N. L., a nyelvtudós; *Várdai Béla*: N. L. a Szent-István Akadémiában; *Viszota Gyula*: N. L. a Magyar Tudományos Akadémiában; *Zlinszky Aladár*: N. L., a tankönyvíró; *Zolnai Béla*: N. L. és középiskolai tanítványai; *Zoltvány Irén*: Emléksorok N. L. ünneplésére. Az emlékkönyv mind tartalmában, mind kiállításban elűt a hasonló megemlékezések megszokott formájától. Nem egymástól független tudományos dolgozatok sorozata, hanem központi vezérgondolat köré fűzött tanulmányok gyűjteménye. Az Egyetemi Nyomda nagy becsúval állította ki a kötetet, amelynek megjelenése bizonyára elismerést fog szerezni a Magyar Irodalomtörténeti Társaságnak a tudományos közvéleményben.

* *

GOMBOCZ ZOLTÁN: *Nyelvhelyesség és nyelvtudomány*. Magyar Nyelv XXVII. 1931. 1—2. sz. 1—11 l.

A nagyközönség grammatikailag művelt része valamennyi nyelvtudományi probléma közül a nyelvhelyesség iránt érdeklődik legjobban. Számára a nyelv a gondolat kifejezésének eszköze, s így őt csak az a kérdés foglalkoztatja, hogy helyes és szabatos-e ez az eszköz. Ezzel szemben a nyelvészek a nyelvet a történeti fejlődés szempontjából vizsgálják s így nyelvhelyességi kérdésekkel szemben feltűnően csekély az érdeklődésük. Ebből érthető meg az a jelenség, hogy aránylag igen kevés a nyelvhelyesség elméletével foglalkozó munkák száma. Különböző nyelvhelyességi elméletek vannak (1. az irodalmi nyelv mint norma, 2. a grammatikai-történeti normák, 3. a népnyelv mint norma, 4. a célszerűség mint norma, 5. a tekintély mint norma, 6. a földrajzi norma, 7. a logikai norma), de egyikkel sem lehet a nyelvhelyességet pontosan megállapítani. A diachronikus és synchronikus nyelvészlelet vizsgálata alapján szerző arra a megállapításra jut, hogy helyes az a nyelvi kifejezés, amely egy nyelvközösség szokásával megegyezik, helytelen az, ami vele ellentétben áll. Az irodalmi nyelvhelyesség kérdése nem annyira grammatikai, mint inkább stilisztikai probléma.

N.

DR. HIRSCHLER JÓZSEF: *Island. Vakációi emlékek. Függelék: Island felszíni formáinak kialakulása*. Irta: Xántus János. Cluj-Kolozsvár, Lengyel Sándor könyvny. 1930. 8-r. 133 l.

A Dániával perszonális unióban levő Island szigete 1929 tavaszán ünnepelte meg alkotmányozó gyűlésének ezeréves fordulóját. Ezt a jubiláris évet használta fel dr. Hirschler József pápai prelat, kanonok és utitársa, Xántus János marianumi igazgató, hogy Island „bűvös varázsereje“ által

vonzva felkeressék ezt a csodás földdarabot. Erről az útról számol be dr. Hirschler József ebben a könyvben, melyben tökéletes képét adja Island földjének, multjának, ősi földjéhez, nyelvéhez ragaszkodó népének. Megtanuljuk ebből a kis könyvből, hogy ez a „tűzszülötte jégország“, mely annyi katasztrófával sújtja a lakósságot, milyen nagy mértékben átfurmálta, rajongókká nevelte az islandiakat hazájuk iránt. De megismerjük a könyvből egyszerűsrimind írójának lelkét: dr. Hirschler József természetet szerető, igazi papi lelkét, akinek emellett nagy tudásánál csak nemes gondolkozása és melegen érző szive nagyobb érték.

Elvezetl olvastuk e könyvet megszakítás nélkül utolsó soráig, sok-sok költői szépségű részletével s azzal az érzéssel tettük le, hogy tökéletesebb jellemzést Islandról ilyen kis könyvben nem is lehetne adni. Ennek a kis földdarabnak, „melyet belső tűz emészt, tép és szaggat, melyet hózivatarok dermedzenek meg, melyet Golf-áram melenget, melyet északi fény díszít, és éjféli nap önt el szikrázó arannyal.“

A könyv függelékéül Xántus János Island felszíni formáinak kialakulását írja le, a geologus mesteri tollával. Őt is elvitte a vágy Island élő vulkánjainak, jégtakaróinak tanulmányozására, hogy még tökéletesebben megérthesse a Székelyföld szent hegye, a Hargita, halott vulkánjainak titkait, a Kárpátok hajdani glecsereinek emlékeit. Hogy milyen termékeny volt útja, mutatja mesteri összefoglalása Island geológiájáról. *Dr. Tulogy János.*

HÓMAN BÁLINT: *A magyar történetírás új útjai.* Kiadja a Magyar Szemle Társaság. Budapest, 1931. 8-r. 463 l.

E nagyérdékű könyv a magyar történetírás új irányelveit és feladatait körvonalazó következő tartalommal jelent meg: *Hóman Bálint: A történelem útja.* — *Thienemann Tivadar: Irodalomtörténet.* — *Gerevich Tibor: Művészettörténet.* — *Révész Imre: Egyháztörténelem.* — *Dékány István: Gazdaság és társadalomtörténet.* — *Mlyusz Elemér: A népiség története.* — *Eckhart Ferenc: Jog- és alkotmánytörténet.* — *Szentpétery Imre: Történelmi segédtudományok.* — *Tompa Ferenc: Régészet.* — *Németh Gyula: Nyelvtudományunk és a történetírás.* — *Székfü Gyula: A politikai történetírás.* *M.*

JAKABFFY ELEMÉR: *Adatok a románság történetéhez a magyar uralom alatt.* Lugos, 1931. 8-r. 216 l.

Ez a könyv az 1910—1913. évek magyarországi nemzetiségi és romániai lapjaiból kiszemelt politikai tárgyú és kulturális vonatkozású újságcikkeket tartalmaz. Az igen értékes és tanulságos adatgyűjtemény gazdag anyagot bocsát rendelkezésére a jövő történetírásának. *M.*

KRISTÓF GYÖRGY: *Tíz év az erdélyi magyarság irodalmi életéből.* Irodalomtörténet XIX. 1930. 78—90, 145—158, 235—247 l.

A címben jelzett kérdésnek beható, tárgyilagos, minden szempontra kiterjedő és kimerítő összefoglalása a következő fejezetekben: 1. általános szempontok, 2. mennyiségi fejlődés, 3. kritikai álláspont, 4. a regény, 5. a líra, 6. a dráma, 7. magyar-román irodalmi kapcsolatok, 8. irodalom. *N.*

LOCKA ALAJOS: *A Népszövetség és az iskola.* Magyar Pedagogia 1930. 7—8. sz.

A világháború befejezése óta Nyugat azt a szellemet sugalmazza és terjeszti, hogy az iskolának kötelessége a békére nevelni a jövő nemzedéket. A Népszövetség fel is állított egy bizottságot (*Subcomitée of Experts*) azzal a céllal, hogy pacifista szellemű kiadványokkal segítse és támogassa ezt a munkát. A bizottság azt kívánja, hogy a különböző nemzetiségű ifjak már az elemi iskolában szokják és tanulják meg egymást becsülni. Különösen a

történelem, a földrajz és a jog alkalmasak arra, hogy a nemzeteket közelebb hozzák egymáshoz. Nagyon fontosnak tartja továbbá, hogy a tankönyveket a legnagyobb tárgyilagossággal szerkesszék meg. Az elért eredményről a beérkezett jelentések alapján az évenként megjelenő *Revue Pédagogique* számol be. Az eddigi jelenségek alapján az látható, hogy az elméletileg szép terv gyakorlati kivitele rendkívül nehéz. Vannak országok, amelyek elvben ugyan elfogadják a Népszövetség irányítását, gyakorlatilag azonban élesen szembe helyezkednek vele.

Kristóf Ilona.

DR. RÁCZ LAJOS: *Adalékok a XVII. század magyar műveltségtörténetéhez*. Két tanulmány: I. Magyarország XVII. századi műveltségének képe Comenius irataiban. II. A sárospataki főiskola első nyomdája. Különlenyomat a Sárospataki Lapokból. Sárospatak, 1930. 46. l.

Régi, érdemes tudósunk első tanulmányában a Patakon is működő nagy pedagógusnak irataiból és azok alapján képét adja a XVII. sz. magyar köznevelődésének. A kép mindenképen érdekes, bár természetesen nem — teljes. Csak a Comenius által észrevett színekből áll. De ezek a színek jellemzők. A második tanulmány az első pataki nyomda (1650—71.) és nyomtató mester, Renius G. és Rosnyai János életének története. A német Reniust Comenius hozta Patakra. Szerzőnk ismerteti a Renius nyomtatta kiadásokat, ugyanígy a Rosnyai keze alól kikerülteket is. Az 1671-iki elűzés után Rosnyai Kolozsvárra jött s a Ceglédi István: Sion vára c. Patakon elkezdett művet itt a ref. kollégium nyomdájában folytatta, fejezte be s adta ki 1675-ben a fejedelem, I. Apafi Mihály, támogatásával.

A. P.

DR. ROSKA MÁRTON: *Néprajzi feladatok Erdélyben*. Cluj-Kolozsvár, 1930. 8-r. 81 lap. A „Magyar Nép” Könyvtára. Szerk. Gyallay Domokos 42. sz.

E páratlanul fontos és szükséges könyv második kiadása a szerző 1923-ban „Az Út” Könyvtára 3. számaként megjelent munkájának. Azt a célt szolgálja, hogy veszendőbe menő néprajzi és hazarészünk multjára vonatkozó értékeinkből minél többet megmenthessünk. Régészeti és művelődéstörténeti vonatkozásokkal bővített második kiadásának tartalma a következő: Általános tudnivalók. I. Az ember anyagi kultúrjai vagy külső életmegtartóvilágulási: 1. A különféle építmények. 2. Az eszközök és fegyverek. 3. A ruházat és ékszer. 4. A technika (eljárások). 5. Közlekedési és szállító eszközök. 6. A tűz. 7. Étkezés, élvezeti cikkek. II. A szellemi kultúrjavak: 1. A nyelv. 2. Az írás. 3. A népművészet. 4. A játék. 5. A vallás. 6. A temetkezés. III. Társadalmi viszonyok.

M.

ROSKA M. *Rapport préliminaire sur les fouilles archéologiques de l'année 1925*. Dacia II. (1925.) 400—405. l. (București.)

ROSKA M.: *Cercetări la Cetățuia dela Otomani*. Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice pt. Transilvania 1926—1928. 192—205. l. (Cluj.)

DR. ROSKA MÁRTON: *Asatások az ottománi Várhegyen és Földvárban*. — Grabungen am Várhegy und Földvár von Ottomány. Különlenyomat a Dolgozatok a m. kir. Ferenc József Tudomány-Egyetem Archaeologiai Intézetéből c. folyóirat 1930. (VI.) kötetéből. (Szeged.)

ROSKA MÁRTON: *A székelyhídi őskori aranyelet*. Der Goldfund von Székelyhíd. Különlenyomat az Archaeologiai Értesítő 1929. évi XLIII. kötetéből. 41—45. l. (Budapest.)

Erdély északnyugati végső lankáit átmetsző Ér folyó melléke kiválóan alkalmas volt emberi letelepülésre. A magas terrász kiugró fokait, a mocsársávok által körülzárt szigeteket aránylag könnyen meg lehetett védeni. Itt nemcsak elegendő ivóvizük volt a leteleplőknek, hanem a halászatra is bő-

séges terület állott a rendelkezésükre, sőt a környező erdőségekben vadászatra is. Ezek mellett nincs messze a fegyvereik és szerszámaik nyersanyagát magukban rejtő hegységektől sem és nem esik nagyon ki végül a különböző művelődési áramlatokat közvetítő útvonalakból sem. A természet nyújtotta ennyi előny után magától értetődően nem eszálódhatott a várakozásában Erdély kiváló ősrégésze, dr. Roska Márton sem, akkor, amidőn az Erdemléket választotta behatóbb ősrégészeti kutatásai színhelyéül. Az eredmény fényesen igazolta helyes előrelátással mérlegelt munkatervét: az újabb kókor végétől az átmeneti kő-réz korszakon és a rézkoron át egészen a kora bronzkorig többé-kevésbé sűrűn lakott számos telephelyet állapított meg. Közülök — mint legérdemesebbeket — az ottományi településeket kutatta át behatóbban.

A Várhegy alakja háromszög (65 × 67 × 70 m.). 35 m. széles és 5 m. mély árokkal vágta el az anyaterrásztól. A lakott rétegek vastagsága 90—100 cm. Az ebben élesen szétváló három lakási réteg időben egymásután következő három települést jelöl. Az egyes települések gyorsan, közvetlenül követték egymást, művelődésük folytonosságában ugyanis nincs semmi megszakítás. Viszonylagos kormegállapítás szempontjából dr. Roskának az a megfigyelése jelentős, hogy amíg az alsó két régebbi rétegben még fordulnak elő korpádi izlésű (vesszős díszítésű) cserepek, a felsőben nem. Az ottományi izlést tehát okvetlenül az erdélyi festett agyagművességet követő, főleg a magasparti telepeken és bariangokban előforduló korpádi izlésű alperidus utánra kell beosztanunk, vagyis a három közül az ottományi a legfiatalabb.

Meglehetősen sok kőpenge és vakaró, obszidián, továbbá különböző csonteszköz (ár, tör, kalapács, stb.) került napvilágra. A leletek nagyobb része azonban cserép edény, illetve azok töredékei. Agyagművességük nagyon fejlett volt. Díszítéseik, edény alakjaik egy része ugyan még az átmeneti kő-, rézkorszakból való, a rézkor közvetítésével öröklődött át a kezdő bronzkorba, de azért ennek mégis számos új mintája, alakja van és végtelenül ügyes variálásokkal és kombinálásokkal majdnem bámulatos gazdag mintakészletet alkottak. Azok az edények, amelyeknél a hasi részt behatító csigavonalas hornyolásokat keskeny, mélyített vonal határolja, azok téglavörösré és élénk barnavörösré, néha szürkésre fényezettek, csiszoltak. Ezek a hornyolt csigavonalas díszítmények szorosan az erdsi festett agyagművesség hasonló ékítményeinek a folytatásai. Majdnem tökéletesen egyeznek. Ottományon csupán az új vonás, hogy a hornyolt csigavonalakat 1—2—3 mélyített vonal szegélyezi. Az öröklött valamint az újonnan alkotott díszítmények többé-kevésbé átalakulva természetesen tovább is fennmaradtak. Különösen jelentős közülök az itt először feltűnő ansa lunatás fülképzés, mely később aztán a bánsági Vattina bronzkori fényes agyagművességnek válik a vezető fülmintájává. Nagyon szokatlan volta miatt igen feltűnő, hogy alig van mindennapi használatra szánt durvább edény és a legtöbb mind a finomabb, gondosabb iszapolású szépen díszített, bevont és simított edény csoportba tartozik. Sajátságos körülmény az is, hogy noha a település már a kezdő bronzkorba tartozik, mégsem került elő egyetlen egy bronztárgy sem, csupán a Várhegyen egy bronztűnek a homokkőből való öntőminta töredéke, a Földvárban pedig egy ugyanezűl a homokkőből készült törszerű eszköz alsó fele, amely a bronzkor elejétől való fegyvert utánoz. Dr. Roskának a lakást illetőleg is több igen becses megfigyelése van. A konyhók négyzetesek vagy kerekék. Földfelettek vagy részben földbemélyedők. Utóbbiak között lépcsős padkájú is került elő. Azonban mind csupán egy sejtűek.

Ottománytól nem messze, Székelyhídon, 1927-ben a szőlőkben földet forgató munkások állítólag nyole darab aranyboglárt leltek. Az ismertetésük megjelenéséig közülök csak kettő került olyan megértő kézbe, özv. dr. Penkert Mihályné tulajdonába, aki lehetővé tette a tudomány számára való megörökítésüket. Utóbb még előkerült egy egész, továbbá a 4. boglárnak egy peremtöredéke, de ezek természetesen már nem szerepelhettek dr. Roska közleményében. Mindkét boglárt erdélyi halvány aranyból, gömbszelvény alakúra öntötték. Átmérőjük 91 és 85 cm. Súlyuk 27.950 és 26.590 gr. Evvel, minthogy az egyiptomi kitanak (9.096 gramm) háromszorosai, ezek is bele-

illenek az őskori aranyaknak féregyházai, máramarosi, stb. leletekben képviselt ama sorozatába, amelyeknél az egyes tárgyakhoz felhasznált arany mennyiséget mindig az egyiptomi kíta, illetve bizonyos többszörösei szerint darabelták és így ez is igazolja dr. Márton Lajos véleményét, hogy annak idején a Kárpátok övében — legalább a finomabb méréseknél — az egyiptomi súlyrendszeret használták. Külső felületük gondosan elsimított és fényezett. Belső felületükön nem egyengették el a kisebb öntési egyenetlenségeket. Mindkettőt belőlről kifelé kiponeolt közös középpontú párhuzamos szalagkörök, illetve ezek közeit kitöltő egy-egy esigavonalas meander díszíti úgyesen. Ruhára való felerősíthetőség végett a boglárók széleibe 4–4 lyukat ütöttek keresztül. Ezeknek a kiálló fémrészekéit azonban nem símitották le mindenütt.

Boglárainknak legközelebbi rokonát *Domonkos János* ásatta ki a gyulavarsándi Lapos-halmon [*Arch. Ért.* XXVIII. (1908.) 59–60. és 76–77. l.] Erdélyi halvány aranyból való ez is. Készítési módja, díszítőményeinek mintája és beosztása ugyanaz, mint a székelyhídi nagyobbik darabé. Nyugodt lélekkel mondhatjuk, hogy ugyanabból a műhelyből, sőt talán ugyanannak a mesternek a kezéből kerültek ki mind. Átmérője (8.7 cm.) is megfelelő. Súlyja azonban, — ha ugyan nem hibás a mérés — jóval kisebb: 14.5 gr. Ámde, ha ez nem is pontos többszöröse az egyiptomi kítának, mégis annak a másfélszeresét (13.644 gr.) megközelítő darabolásnak tekinthetjük. A laposhalmi leletek — eltekintve a néhány későbbi (IV. századi gót és XI. századi magyar) temetkezéstől — ugyanabból az időből valók, mint az ottományiak: az edények alakjai, díszítései és megmunkálása mind egybevágó. Maga az aranyboglár ama csontváz közelében került napvilágra, amelynek az iránya egyes egyedül tért el az összes többi korabronzkori csontvázak fekvésének az irányától. *Domonkos* megfigyelése s kormegállapítása emiatt nem feltétlenül biztos. Dr. Roska felfogása szerint az ottományi boglárók a korabronzkorból valók, tehát éppen abból az időből, amikor az érmelléki izlés legjavában virágzott. Jóllehet nem származnak rendszeres ásatásból és a lelet nagyobb része elkallódott, mégis úgy, csakán is határozottan jelzik ennek a művelődésnek a jelentőségét, gazdagságát és hogy mit várhatunk ezután, ha dr. Roskának sikerülni fog tovább is kutatnia ezeket a kiváló eredménnyel kecsegtető ótelepeket.

Könyvek ismertetéseiben nem szokás kitérni az ásatások történetére. Most azonban el kell térnem a szokástól. Az ottományi ásatásoknak a történetéből ugyanis fel kell említenem egy követésre méltó példát. Büszkeséggel és megnyugtató örömmel kell kiemelnem azt, hogy dr. Roska először a nagyváradi múzeum pénzén ásatott, majd amikor az súlyos anyagi gondokkal küzdött, dr. *Andrássy Ernő* orvos, *Benedek Zoltán* bankigazgató és Cs. *Nagy Dániel* ref. lelkesztették lehetővé — ki pénzbeli, ki pedig természetbeni hozzájárulással — ennek a végtelenül érdekes és kedves művelődésnek a behatóbb megismerését. Adná Isten, nemes példájuk, önzetlen ügybuzgóságuk ne maradjon egyedüli, találjon minél számosabb követőre!

Ferenczi Sándor.

DR. SULICA SZILÁRD: *Román színháztudás.* Különlenyomat a Színházi Lexikonból. Budapest, 1931. Globus. 8-r. 11 l.

A szerző beható tájékoztatásának végső megállapítása a következő: A romániai színház létrejöttelében és fejlődésében a külföld közreműködésének jelentékeny része van. Külföldi színtársulatok, külföldi színdarabok ébresztik fel és tartják fenn a románok között a színház iránti szeretetet és teremtik meg a román nemzeti színház iránti vágyat és törekvést, arról nem is beszélve, hogy a megindított folyamat további ápolóinak, a román színházügy támogatóinak és vezetőinek, sőt a román színészeknek és színműfőirőknak sorában is igen sok az idegen származású. A román színházi kultúra a magyar szellemi élet hatását is megérezte.

Sz.

SZABÓ ATTILA: *Egy törökkori dalunkról.* Irodalomtörténet XIX. 1930. 7—8. sz. 248—249. l.

Az „Amott kerekedik egy fekete felhő“ kezdetű dalunk eredetének fejtegetése. Új adat a szerző cikkében az a megállapítás, hogy e dal legalább részben már a XVII. század közepén ismeretes volt.

Sz.

SZABÓ T. ATTILA: *Fiátfalvi György pokolbeli látomása 1626-ból.* Irodalomtört. Közl. 1931. 71—86. l.

Régi irodalmunkban mindössze három olyan emlék van, amely a pokol naiv s fizikai értelemben való elképzelését nyújtja. Szerző az Erdélyi Múzeum-Egyesület kéziratárának egy XVIII. századvégi csonka kéziratot füzetében egy ilyen pokolbeli látomás verses leírására akadt. Közli a szöveget, a szerzőjéről összekeresgélt adatokat s megállapítja, hogy a leírás részben klasszikus nyomokon jár s az ének nyelvén nagyon jól megfigyelhető az északnyugati székelység nyelvjárásának néhány sajátja.

Gy.

TIMAR KÁLMÁN: *Vendégszereplés iskolai drámával.* Irodalomtörténet XIX. 1930. 7—8. sz. 249—251. l.

A csíksomlyói ferences gimnázium ifjúsága 1726-ban Kolozsvárra jött tanulmányi kirándulásra. Ez alkalommal P. Balázs Ágoston, a retorika tanára, saját darabját adatta elő növendékeivel a jezsuita kollégium színpadán. Antalffy János erdélyi püspök, gróf Kornis Zsigmond, Erdély kormányzója, s más előkelőségek nézték végig a darabot. E vendégszereplés nyíltan kipattantotta a jezsuiták és a ferencrendiek között lappangó régi ellentétet. A jezsuiták a sátusnál és a római hitterjesztési gyülekezetnél is feljelentették a ferencrendieket. Mindkét fórum elismeréssel adózott a csíksomlyói intézetnek. A meghurcoltatásnak az lett egyik erkölcsi elégtétele, hogy Csík-, Gyergyó- és Kászon székek katolikusai még nagyobb szeretettel karolták fel a somlyói iskolát.

Gy.